

**POLISEMIA SIMBOLICĂ A CRONOTOPULUI ÎN
ADAPTĂRILE DRAMATICE ALE MITULUI
MEȘTERULUI MANOLE¹**

**THE SYMBOLIC POLYSEMY OF THE CHRONOTOPE
IN DRAMATIC ADAPTATIONS OF THE MYTH OF
MASTER MANOLE**

Raluca-Denisa NICOARĂ

Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, România
1 Decembrie 1918 University of Alba Iulia, Romania

Email: ralucanicoara2000@yahoo.com

Abstract

This paper aims to explore how the bakhtinian concept of *chronotope* takes shape in two dramatic versions of one of the most important myths in Romanian culture, namely the myth of Master Manole. The comparative perspective will simultaneously examine the symbolic implications of time and space in the dramatic works of Lucian Blaga and Valeriu Anania, highlighting both the convergences and the differences that emerge in the process of each author's reworking of the myth. As a starting point for this comparative analysis, we will first and foremost consider the implications of Blaga's concept of the matrix space, understood as a primordial ontological dimension – a space naturally suited to the enactment of foundational acts, such as the

¹ Article History: Received: 15.08.2025. Revised: 10.09.2025. Accepted: 18.09.2025. Published: 15.11.2025. Distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License CC BY-NC 4.0. Citation: NICOARĂ, R.-D. (2025). *POLISEMIA SIMBOLICĂ A CRONOTOPULUI ÎN ADAPTĂRILE DRAMATICE ALE MITULUI MEȘTERULUI MANOLE*. *Incursiuni în imaginar* 16. *IMAGINARUL ȘI ADAPTĂRILE TEXTULUI LITERAR/ L'IMAGINAIRE ET LES ADAPTATIONS DU TEXTE LITTÉRAIRE/ LITERARY ADAPTATIONS AND THE IMAGINARY*. Vol. 16. Nr. 2. 178-189. <https://doi.org/10.29302/InImag.2025.16.2.8>. No funding was received either for the research presented in the article or for the creation of the article.

IMAGINARUL ȘI ADAPTĂRILE TEXTULUI LITERAR

raising of the monastery. Within such a framework, each element bears the imprint of an abyssal aesthetic vocation, which, inevitably, generates symbolic shifts throughout the entire dramatic imaginary. In this manner, we may trace the transfiguration of the details shaping the spatio-temporal horizon and, at the same time, their investiture with symbolic meanings that capture each author's distinctive perspective on the world refracted through the myth of Master Manole. Moreover, it should be noted that both interpretive paths draw upon Lotman's theory of the semantic cultural type, which is why the hermeneutic analysis can demonstrate that existence transcends the boundaries of historical time and the constraints of the concrete, operating solely within the spirit of a fertile symbolic polysemy. For Blaga, this symbolic redefinition of the world comes to shape a dramatic imaginary in which the dialectic between beginning and end becomes the very axis of the creation. Nowhere is this more apparent than in the conception of the monastery's space as a cursed place, opening toward the earth's depths and the infernal, yet equally imbued with a profound theophanic symbolism of the center, through which — in a paradoxical turn — it acquires the role of mediator between the sacred and the profane, marked by its upward gaze toward the celestial realms. In Valeriu Anania's text, the conception of space is defined by a twofold process: the interiorization of ontological tension and its symbolic projection into the chronotope of the dramatic imaginary. We are no longer talking strictly of hierophany as an external process, with symbolic materialization outside the creator, but rather of an inner act of awareness of one's own spiritual imbalance — a hermeneutic framework that allows us, in a more Jungian spirit, to perceive the space of the monastery as a metaphor for the ideal of purification, of reaching the absolute creative consciousness. Thus, the paper moves beyond the concrete and tangible dimension of the chronotope, pursuing a hermeneutic reading that addresses both the apocalyptic-cosmogonic dialectic in Blaga's drama and the representation of space as a symbolic projection of the inner decay in Anania's dramatic poem.

Keywords: Lucian Blaga; Valeriu Anania; myth; chronotope; symbolism.

Rezumat

Scopul acestei lucrări este de a explora modalitățile prin care conceptul bahtinian de *cronotop* se conturează în două dintre variantele dramatice ale unuiia dintre cele mai importante mituri din cultura autohtonă, și anume cel al Meșterului Manole. Perspectiva comparativă

IMAGINARUL ȘI ADAPTĂRILE TEXTULUI LITERAR

va urmări, în mod simultan, implicațiile simbolice ale timpului și spațiului în textele dramatice ale lui Lucian Blaga și Valeriu Anania, accentuând atât convergențele, cât și diferențele care survin în procesul fiecărui autor de a prelucra mitul jertfei pentru creație. Ca punct de plecare pentru această analiză comparativă, ne vom centra, în mod esențial, asupra implicațiilor conceptului blagian de spațiu matricial, înțeles ca dimensiune ontologică primordială – un spațiu fundamental al desfășurării actelor de creație, precum înălțarea mănăstirii. În acest cadru, fiecare element poartă, în sens intrinsec, amprenta unei vocații estetice abisale, care, în mod inevitabil, ajunge să genereze mutații de ordin simbolic la nivelul întregului imaginar dramatic. Astfel, vom putea urmări mijloacele prin intermediul cărora se produce atât transfigurarea detaliilor care conturează cadrul spațio-temporal, cât și investirea acestora cu semnificații simbolice, reprezentative, în ultimă instanță, pentru viziunea fiecărui autor asupra lumii reflectate prin mitul Meșterului Manole. Mai mult, este de notat faptul că ambele piste interpretative sunt centrate în jurul teoriei lui I. Lotman asupra tipului semantic cultural, motiv pentru care analiza hermeneutică va putea demonstra, ca miză semnificativă, ideea că existența obiectivă ajunge să transcendă limitele timpului istoric și datele concretului, funcționând în spiritul unei fertile polisemii simbolice. La Blaga, această resemnificare simbolică a lumii este menită să schițeze un imaginar dramatic în cadrul căruia dialectica începutului și a sfârșitului devine axa fundamentală care animă motivul creației. Acest aspect este cel mai bine evidențiat în receptarea spațiului mănăstirii ca loc blestemat, cu deschidere spre adâncimile pământului, spre infern, în același timp în care se află în strânsă legătură și cu un profund simbolism teofanic al centrului, prin care, în mod paradoxal, mănăstirea dobândește și rolul de spațiu de mediere între sacru și profan, marcat de o deschidere către cer. Pe de altă parte, în varianta lui Valeriu Anania, viziunea asupra spațiului mizează pe un dublu proces hermeneutic, fiind vorba atât despre o interiorizare a tensiunii ontologice, cât și despre o proiectare simbolică a acesteia la nivelul cronotopului imaginareului dramatic. În acest sens, nu mai vorbim exclusiv despre hierofanie ca proces exterior, cu materializare simbolică în afara creatorului, ci mai degrabă ca act de conștientizare lăuntrică a propriului dezechilibru spiritual – cadru interpretativ care ne permite, mai mult în spirit jungian, să receptăm spațiul mănăstirii ca metaforă a idealului de purificare, de atingere a conștiinței creative absolute. Prin urmare, această lucrare pătrunde dincolo de dimensiunea concretă și palpabilă a cronotopului, dezvoltând o lectură hermeneutică care are în vedere dialectica apocaliptic – cosmogonic din drama blagiană, dar și reprezentarea

IMAGINARUL ȘI ADAPTĂRILE TEXTULUI LITERAR

spațiului ca o proiecție simbolică a propriei decăderi interioare din poemul dramatic al lui Valeriu Anania.

Cuvinte-cheie: Lucian Blaga; Valeriu Anania; mit; cronotop; symbolism.

Preliminarii

Atunci când vine vorba despre *spațiu* în vechile creații ale culturii autohtone, acesta este asociat, de cele mai multe ori, cu ceea ce Lucian Blaga numește *spațiul matrice*, și anume „un fel de cadru necesar și neschimbător al spiritului nostru inconștient” (Blaga, 1969, p. 23). În cazul culturii românești, Blaga teoretizează ideea de *spațiu mioritic*, concretizat, mai presus de toate, în imaginea plaiului ca simbol al melancoliei „unui suflet care suie și coboară, pe un plan undulat, indefinit, tot mai departe, iarăși și iarăși...” (Blaga, 1969, p. 125). Cu alte cuvinte, acest tip de spațiu pe care Blaga îl consideră simbolic pentru întreaga existență autohtonă nu constituie altceva decât un soi de materializare topografică a categoriilor abisale care precedă inițiativele culturale ale spiritului românesc. În fond, considerăm că spațiul mioritic este, în mod absolut, spațiul în care a avut loc actul înălțării mănăstirii din mitul jertfei pentru creație, produsul arhitectonic nefiind altceva decât o anamorfoză simbolică a categoriilor abisale care animă vocația estetică a lui Manole, aspect susținut de diverse variante prelucrate ale mitului, precum textele dramatice *Meșterul Manole* (*Master Manole*) de Lucian Blaga (1927) și *Meșterul Manole. Cinci acte în versuri* (*Master Manole. Five acts in verse*) de Valeriu Anania (1968). Astfel, în spiritul gândirii teoretice bahtiniene, cronotopul din cele două texte dramatice ajunge să se insinueze drept o veritabilă matrice semantică a unei existențe atemporale, mitice. În acest context, destinul tumultuos al creatorului este proiectat metaforic atât în spațiul de construcție a mănăstirii, cât și în reperele temporale care traversează și structurează simbolic întregul imaginar, toate aceste aspecte urmând să genereze ideea unei legături esențiale și indisolubile între timp, spațiu și existența umană. În ultimă instanță, această privire hermeneutică intenționează să ilustreze chiar considerentele lui Bahtin asupra implicațiilor conceptului

IMAGINARUL ȘI ADAPTĂRILE TEXTULUI LITERAR

de cronotop din eseu *Formele timpului și ale cronotopului în roman* (Forms of time and of the chronotope in the novel):

În cronotopul literar-artistic are loc contopirea indiciilor spațiale și temporale într-un ansamblu inteligibil și concret. Timpul, aici, se condensează, se comprimă, devine vizibil din punct de vedere artistic; spațiul însă se intensifică, pătrunde în mișcarea timpului, a subiectului, a istoriei. Indiciile timpului se relevă în spațiu, iar spațiul este înțeles și măsurat prin timp. Intersectarea seriilor și contopirea indiciilor constituie caracteristica cronotopului artistic. (Bahtin, 1982, pp. 294-295)

De la apocaliptic la cosmogonic

În varianta dramatică a mitului Meșterului Manole propusă de Lucian Blaga, spațiul mioritic suferă o transfigurare revelatorie absolută, ajungând să funcționeze în simetrie cu un spațiu aflat sub zodia lui *ab origo*. Bineînțeles, elementul principal care asigură dimensiunea originală, cosmogonică a imaginarului spațial – dar și temporal – propus de Blaga este întocmai motivul care stă la baza întregului text, și anume cel al *creației*. Astfel că, odată produsă această transfigurare, întregul ansamblu de structuri care organizează cronotopul mitic blagian se află într-o strânsă legătură cu ideea de *simbolic*. În sprijinul acestei afirmații, evocăm câteva dintre considerentele lui I. Lotman din lucrarea *Studii de tipologie a culturii* [Typologies of culture], în special cele asupra ceea ce savantul literar numește *tip semantic* sau *simbolic* al culturii, anume un „(...) tip de cod al culturii, construit atât pe semantizarea (sau chiar pe simbolizarea) întregii realități din jurul omului, cât și pe cea a părților ei alcătuitoare” (Lotman, 1974, p. 29).

În varianta lui Blaga, mitul jertfei pentru creație și, în mod implicit, cronotopul conturat sunt impregnate până la saturare de elemente simbolice cu funcționalitate revelatorie. Dacă ar fi să extindem asocierea dramei cu teoria lui Lotman asupra *tipului cultural semantic*, am putea observa că, într-adevăr, odată redusă la condiția esențială a simbolicului, existența tinde să fuzioneze cu atemporalul, lăsând în urmă cronologia, timpul istoric: „Nici construcția eternă a lumii, esența

IMAGINARUL ȘI ADAPTĂRILE TEXTULUI LITERAR

ei, nici expresia ei materială, supusă destrămării, nu sunt subordonate legilor timpului istoric. Ceea ce este legat de timp nu constituie o entitate existentă, ci una inexistentă.” (Lotman, 1974, p. 38). În acest punct, ne putem reaminti opoziția sistematizată de Mircea Eliade în *Sacru și profanul* [The Sacred and the Profane] cu privire la semnificațiile *spațiului sacru* și cele ale *spațiului profan*: „(...) pentru omul religios, lipsa de omogenitate spațială se reflectă în experiența unei opoziții între spațiul sacru, singurul care este real, care există cu adevărat, și restul spațiului, adică întinderea informă care-l înconjoară.” (Eliade, 2005, p. 19). Ceea ce reiese în urma acestei corelări este ideea că spațiul, odată trecut prin filtrul simbolicului, ajunge să cunoască o clasificare la nivelul semnificațiilor, după cum poate fi observat din opozițiile *sacru – profan*, *mitic – istoric* și, la propunerea noastră, *apocaliptic – cosmogonic*.

Încă de la început, remarcăm o cufundare a imaginarului mitic în simboluri cu valențe apocaliptice, infernale, spațiul construirii mănăstirii fiind perceput ca un tărâm demonic („pământ nărauit” în accepțiunea celui de-al cincilea zidar) – altfel spus, o concretizare simbolică a *răului*. Descriind momentele surpării zidurilor, cel de-al șaselea zidar conturează un peisaj escatologic de-a dreptul înfiorător:

Cu lumini și lucruri spurcate, cu oase scormonite de sub lespezi. Altădată s-a prăbușit, în noaptea aceasta pietrele au fost zvârlite în văzduh. Luna a fost mai roșie deasupra. Și apa a amuțit dedesubt. În jurul picioarelor am simțit ca un aluat, am slăbit din genunchi și am căzut. (Blaga, 2008, p. 161)

Rezumând această descriere, cel de-al doilea zidar afirmă: „Aici e gura iadului.” (Blaga, 2008, p. 162). Toți acești indici simbolici amplifică, în fapt, crezul localnicilor că pe timp de noapte zidurile mănăstirii sunt surpate de strigoi, idee ce poate justifica încadrarea spațiului construcției în acea categorie mitică a spațiilor „haotice, pline de larve, demoni, «străini», asimilați de altfel duhurilor și fantomelor” (Eliade, 2005, p. 25), definite în detaliu de Mircea Eliade în studiul *Sacru și profanul*. Totodată, în actul al II-lea, identitatea de *spațiu blestemat* este sugerată și prin

IMAGINARUL ȘI ADAPTĂRILE TEXTULUI LITERAR

imaginea plaiului bântuit de Anticrist, așa cum reiese din replica unuia dintre zidari:

Ce locuri de groază! De șapte ani tot umblă Anticrist prin țară. Mai știi, poate de aceea nu stă nici lăcașul acesta. Niște ciobani l-ar fi văzut la o stână părăsită. Anticrist își mulgea caprele cu ugerii plini de venin. Alții l-ar fi văzut într-o mănăstire, unde face pe sfântul și-și ține mațele într-un pahar. După alții, Anticrist umblă prin Valea Oltului, în chip de vlădică călător și împarte cu mincinoasă punere de mâni darul preoției. (Blaga 2008, p. 165)

Nu în ultimul rând, deschiderea spre infern este accentuată și într-una dintre întrebările lui Manole – „Din ce parte au ieșit flăcările?” (Blaga, 2008, p. 167).

Referitor la ideea de *biserică*, în *Dicționar de teme și simboluri din literatura română* (Dictionary of themes and symbols in Romanian literature), Doina Ruști accentuează atât simbolistica centrului, cât și implicațiile cosmogonice ale acestui tip de construcție. Astfel, biserica se definește ca „spațiu consacrat și teofanic, ca orice centru, care conține, de asemenea, semnificația Genezei și prin această valoare a începutului.” (Ruști, 2009, p. 40). În calitate de simbol al Centrului, biserica ajunge să funcționeze în spiritul unui *axis mundi* programat să faciliteze comunicarea dimensiunii terestre, *profane*, cu cea cosmică, *sacră*. În acest sens, se învederează ideea că mănăstirea pe care Manole dorește să o construiască reprezintă, la nivel simbolic, un topos de reconciliere a oricărui tip de contradicție ontologică, așa cum este sugerat prin simbolistica *dublei deschideri spațiale*, atât înspre înaltul celest, cât și înspre adâncimile pământului. Puși față în față cu textul, observăm că, într-adevăr, mănăstirea lui Manole oglindește întocmai imaginea unui astfel de spațiu care subzistă, deopotrivă, în ceea ce Romulus Vulcănescu numea, pe de o parte, *timp mitic diurn* și, pe de altă parte, *timp mitic nocturn* (Vulcănescu, 1987). De o relevanță simbolică absolută se dovedește, în acest caz, și numerologia, mai ales dacă avem în vedere ideea că mănăstirea se surpă repetitiv de șapte ani încoace. În acest context, cifra *șapte* își pierde valențele magice, devenind un revers tragic,

IMAGINARUL ȘI ADAPTĂRILE TEXTULUI LITERAR

amplificat până la suferință, al efortului divinității de a crea lumea în șapte zile. Întrucât surparea este repetitivă, devine clară ideea că mănăstirea tinde să fie asociată, mai mult, cu ceea ce ar reprezenta, într-o cheie de interpretare simbolică, *josul, dedesubtul* – tărâmul întunecat al demonilor, al forțelor necurate:

Aici nenorocirea vine – de jos. Din câtă piatră s-a măcinat fără noimă, s-ar fi putut ridica și zece biserici. Car după car aruncăm, pământul totul înghite. Privim neștiutori, în jnepeni până la glezne. Dedesubt nici nu visăm ce bezne. (Blaga, 2008, pp. 165-166).

Totuși, orice moarte implică, în mod necesar, renașterea, iar la nivelul imaginarului dramatic blagian acest lucru poate fi justificat prin glisarea de la *apocaliptic* la *cosmogonic*. Remarcăm că actul al treilea debutează printr-o schițare succintă a dimensiunii spațio-temporale: „Aceleași ruini. Dar un zid ridicat în temelie: locul pentru jertfă. Dimineată. Zidarii sunt în așteptarea celei dintâi care va veni.” (Blaga, 2008, p. 184). Cu alte cuvinte, pe un fundal auroral, zidarii așteaptă ivirea celei care va avea să desăvârșească întreaga creație prin puterea actului sacrificial. Pe măsura înălțării zidurilor, hierofania întunecată tinde să fie pulverizată, lumina dimineții fiind preferată în detrimentul întunericii adâncimilor telurice. În ultimă instanță, aceasta este și finalitatea actului creator: scoaterea lumii din obscuritatea timpului nocturn, replică simbolică a haosului originar. Accentul cade însă asupra detaliilor spațiale, care odată reunite comunică, într-o cheie de interpretare mitică, ideea de *consacrare*. În viziunea lui Eliade, este nevoie întotdeauna de o hierofanie care să declanșeze preschimbarea spațiului profan într-unul cu caracter sacru. Efectele unei astfel de transformări fundamentale sunt categorice: „Orice spațiu sacru implică o hierofanie, o izbucnire a sacrului, care duce la desprinderea unui teritoriu din mediul cosmic înconjurător și la transformarea lui calitativă.” (Eliade, 2005, p. 23). Această izbucnire a sacrului este declanșată, în mod aproape ritualic, de o activitate exemplară a zeilor, pe care omul o repetă într-un anumit spațiu, după cum este dovedit prin vocația demiurgică a Meșterului Manole, materializată în procesul înălțării mănăstirii. Astfel, construirea

IMAGINARUL ȘI ADAPTĂRILE TEXTULUI LITERAR

mănăstirii devine o replică a *gesturilor divine*, o reminiscență a evenimentului cosmogonic: construind, Manole evocă o forță arhetipală prin care fragmentele dispartate ale Haosului sunt reunite simbolic în imaginea armonioasă a unui nou Cosmos.

Spațiul mănăstirii – corelativ obiectiv al decăderii spirituale

Ceea ce iese în evidență atunci când analizăm cronotopul imaginarului mitic din poemul dramatic al lui Valeriu Anania este, la o primă vedere, predominanța structurilor de ordinul concretului, care generează ideea unei precise determinări spațio-temporale, mai ales dacă avem în vedere notațiile inițiale din actul I: „Faptele se petrec la Curtea de Argeș, în cel de-al doilea deceniu al secolului al XVI-lea” (Anania, 1968, p. 7). Astfel, se poate observa diferența fundamentală în raport cu drama lui Lucian Blaga, unde se preciza, încă de la început, că toată situația prezentată se desfășoară într-un „timp mitic românesc”. La nivelul imaginarului conturat de Anania, materializarea elementului mitic subzistă într-o măsură mult mai mică, funcționând mai degrabă în termeni de subtilitate.

De pildă, în cadrul acelorași notații inițiale din primul act al textului, după descrierea minuțioasă a spațiului de lucru al lui Manole, elementul mitic este inclus în planul concret al realității istorice prin transfigurarea simbolică a momentului zilei în care debutează acțiunea dramatică: „Zi primăvăratecă pogoară spre asfințit.” (Anania, 1968, p. 8). În acest cadru concret, simbolismul cosmogonic este susținut atât prin opțiunea anotimpului, și anume *primăvara*, timp prin excelență al renașterii, cât și prin notarea momentului zilei, *asfințitul*, timp al morții, al sfârșitului. Cu alte cuvinte, temporalitatea, în ciuda determinării precise (cel de-al doilea deceniu al secolului al XVI-lea), reiterează, în spiritul unei atracții a contrariilor, ideea de *început prin sfârșit*, de *(re)naștere prin moarte*. Asfințitul prevestește, fără urmă de îndoială, sfârșitul cuiva, fiind vorba în special de cele două jertfe, de cea Siminei în plan fizic și de cea a Iovancăi în plan spiritual, în timp ce primăvara, prin funcționalitatea ei regeneratoare, aruncă o nouă lumină simbolică asupra morții ca experiență integratoare, de refacere a unei noi existențe, așa cum se va întâmpla, de altfel, prin înălțarea mănăstirii.

IMAGINARUL ȘI ADAPTĂRILE TEXTULUI LITERAR

Astfel, spațiul argeșean al construirii mănăstirii, deși nu mai este aflat sub semnul acelor forțe cosmice obscure care nu îngăduiau creația și pe care le-am asociat, dintr-o perspectivă simbolică, cu acele fapte demonice reprezentative pentru ideea de *hierofanie inversă*, este, în continuare, un topos de reiterare a mitului cosmogonic, însă implicațiile sunt altele. În locul elementului păgân, întâlnit aproape la fiecare pas în imaginarul mitic blagian, Anania valorifică elementul metafizic, spiritual, imprimând cronotopului semnificațiile acestuia. Prin urmare, observăm că nu o dată Safirin tinde să vadă în spațiul mănăstirii și, în mod implicit, în eșecurile repetate ale înălțării zidurilor, o consecință a propriei decăderi spirituale. Din acest motiv, putem intui în imaginea spațiului argeșean nu un spațiu aflat sub puterea unui rău mitic, a unei forțe ancestrale cu izbucnire latentă, ci un soi de corelativ obiectiv, de natură topografică, al trăirilor interioare ale lui Safirin:

Ni se surpă zidul, doamnă! Crapă bolțile-n altar,/ Și
Manole se frământă, lucră meșterii-n zadar/ Și nu știu de
ce se surpă. Dar eu știu, știu doamnă, știu/ Pentru ce se
surpă zidul. Eu îl surp! Eu, eu!... Și viu/ Este Domnul că tu,
doamnă, îl zidești, eu ți-l prăvăl. (Anania, 1968, pp. 98-99)

Dacă ar fi să înaintăm pe această pistă de interpretare, am putea afirma chiar ideea că imaginea frumoasei mănăstiri se constituie ca ideal spiritual al ființei umane chinuite de frământările trupescului. Întunecarea ambiției desăvârșirii spirituale este sugerată întocmai prin surparea zidurilor, întreaga situație ilustrând, mai degrabă, un exemplu de transfer simbolic al realității interioare în cea exterioară. Perspectiva interpretativă amintește și de psihanaliză jungiană, conform căreia, în drumul său către atingerea conștiinței absolute, omul este adeseori predispus unui dezechilibru identitar, rezultat prin emersiunea tot mai puternică a *umbrei* din subconștient. Pentru Safirin, *umbra* și, mai cu seamă, acțiunea devastatoare a acesteia pot fi urmărite atât prin influența nefastă a erosului demonic, cât și prin eșecul ridicării mănăstirii de către zidari, această idee din urmă fiind validă numai dacă alegem să ne poziționăm demersul interpretativ în jurul acelui proces de transfigurare a

IMAGINARUL ȘI ADAPTĂRILE TEXTULUI LITERAR

cronotopului prin transferul naturii lăuntrice în cea exterioară. Efectul păcatului de a cădea pradă ispitelor erotice cunoaște, în consecință, o amplificare și o extindere la nivelul realității exterioare, iar dacă ar fi să ținem cont de vocația creștină a autorului însuși, totul amintește de o *pedeapsă divină*, Dumnezeu respingând creația întemeiată prin decăderea spirituală a omului. Cu toate acestea, după cum am putut observa în subcapitolele anterioare, omul reușește să se purifice spiritual, motiv pentru care am putea recepta furtul *umbrei* Iovancăi și imortalizarea acesteia pe pânza lui Safirin întocmai în spiritul unei victorii a conștiinței supreme în fața *umbrei* din subconștient, o mișcare strategică prin care omul se eliberează de sub demonia erosului și prin care, în egală măsură, reface ordinea întregii existențe, mănăstirea putând fi, de-acum, înălțată.

Concluzii

În consecință, analizând cele două variante dramatice ale acestui mit fundamental al culturii autohtone, rămâne fără echivoc ideea conform căreia spațio-temporalitatea transgresează, într-o manieră revelatorie, dimensiunea concretului, devenind matricea unui simbolism intrinsec, *polisemantic*. La nivelul modalităților de configurare a cronotopului mitic, în drama lui Blaga, spațiul mioritic este transfigurat în cheie arhetipală, în așa fel încât ajunge să devină o replică simbolică a unui spațiu nocturn, profan, care poate fi metamorfozat într-un imaginar paradisiac, aflat sub însemnul sacralului, numai prin înfăptuirea jertfei și, în mod implicit, prin înălțarea mănăstirii. În poemul dramatic al lui Anania, spațiul se dovedește un corelativ obiectiv al decăderii spirituale a personajului masculin aflat sub demonia erosului vampiric, toposul mănăstirii nefiind altceva decât o imagine plastică a idealului de înălțare spirituală.

Referințe:

Anania, V. (1968). *Meșterul Manole. Cinci acte în versuri* [Master Manole. Five acts in verse]. Editura Pentru Literatură.

IMAGINARUL ȘI ADAPTĂRILE TEXTULUI LITERAR

- Bahtin, M. (1982). *Probleme de literatură și estetică* [Problems of literature and aesthetics]. Editura Univers.
- Blaga, L. (2008). *Meșterul Manole. Teatru* [Master Manole. Drama]. Editura AGORA.
- Blaga, L. (1969). *Trilogia culturii* [Trilogy of knowledge]. Editura Pentru Literatură.
- Eliade, M. (2005). *Sacralul și profanul* [The Sacred and the Profane]. Editura Humanitas.
- Lotman, I. (1974). *Studii de tipologie a culturii* [Typologies of culture]. Editura Univers.
- Ruști, D. (2009). *Dicționar de teme și simboluri din literatura română* [Dictionary of themes and symbols in Romanian literature]. Editura Polirom.
- Vulcănescu, R. (1987). *Mitologia română. Cosmogonia. Originea omenirii. Lumea spiritelor* [Romanian mythology. Cosmogony. The origins of humankind. The world of spirits]. Editura Academiei Republicii Socialiste România.